

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет соціальних наук та технологій
Школа соціальної роботи

Магістерська робота
освітній ступінь – магістр

на тему: «ДІЯЛЬНІСТЬ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ ЩОДО НАДАННЯ
СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ГРОМАДІ»

Виконав: студент 2-го року навчання,
Спеціальність 231 Соціальна робота
Касьян Юрій Родіонович

Керівник: Романова Н.Ф., канд. пед. наук,
доцентка

Рецензент: Литва Л.А., канд. соц. наук,
доцентка

Магістерська робота захищена з
оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« ____ » _____ 20 ____ р.

ЗМІСТ

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ.....	4
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	8
1.1 Залученність благодійних фондів до формування ринку соціальних послуг.....	11
1.2 Основні засади взаємодії благодійних фондів з державними соціальними зкладами.....	16
1.3 Зарубіжний досвід діяльності благодійних фондів у соціальній роботі.....	19
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ	23
2.1 Час, місце та етапи проведення дослідження.....	23
2.2 Методи та інструменти дослідження.....	24
2.3 Учасники дослідження та процедура їх відбору.....	24
2.4 Етичні принципи та труднощі проведення дослідження.....	25
2.5 Концептуалізація та операціоналізація понять.....	25
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ ЩОДО НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ГРОМАДІ.....	27
3.1 Аналіз сайтів благодійних фондів щодо їх діяльності щодо надання соціальних послуг.....	27
3.2 Порівняльна характеристика діяльності благодійних фондів та соціальних зкладів у сфері надання соціальних послуг.....	35

3.3 Міжгалузева співпраця благодійних фондів із державними соціальними закладами.....	44
РОЗДІЛ 4. ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	52
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57
ДОДАТКИ.....	63

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

БФ – Благодійний фонд

ГО – громадська організація

НУО – неурядова організація

Закон – Закон України

Державні Служби – державні Центри соціальних служб та їх структури, а також служби у справах дітей та сім'ї

КМЦ – Київський міський центр соціальних служб

РОЦ – Рівненський обласний центр соціальних служб

СЖО – складні життєві обставини

ВСТУП

Важливість діяльності благодійних фондів в соціальній роботі збільшується з кожним роком. В українському контексті відбуваються докорінні зміни в культурі благодійництва загалом. Так, у 2021 році Україна увійшла до десяти країн світу з найшвидшим ростом індексу благодійності в країні та посіла високе 20 місце. Дослідники встановили, що станом на 2021 рік 66% людей в Україні хоча б раз допомогли незнайомій людині, 43% населення жертвували гроші на благодійність та 19% українців приділили час для волонтерської діяльності (Charities Aid Foundation, 2021). Можна припустити, що у 2022 році ці показники зростуть, щонайменше, в тричі – через повномасштабне російське вторгнення в Україну. Проте, ця тема вже для іншого дослідження.

Станом на зараз, в Україні зареєстровано більше 18 тисяч благодійних фондів. Лівова частка з них працює в сфері надання соціальних послуг, як от Міжнародний фонд «Відродження», Фонд Білла та Мелінди Гейтс, Міжнародний благодійний фонд «Карітас-Україна» та його регіональні структури, фонд Віктора Пінчука, фонд «Щасливе дитинство», Український фонд «Благополуччя дітей», Українська біржа благодійності, фонд «Клуб добродіїв, благодійний фонд «Життєлюб», Міжнародна благодійна організація «Партнерство кожній дитині», СОС «Дитячі містечка» тощо.

Принагідно зауважити, що саме сфера соціальних послуг домінує в діяльності благодійних фондів в Україні та займає 51,3% цього сегменту. В статистичному розрізі (станом на 2021 рік), найбільше благодійної допомоги отримують діти та молодь (18,2%), люди з особливими потребами та 11,3% з числа людей у складних життєвих обставинах (далі – СЖО) (Український форум благодійників, 2020).

В дослідницькому колі феномен багодійництва визначають як «добровільну та безкорисливу пожертва, що може здійснюватися у формі фінансової, матеріальної допомоги або наданої послуги, з метою покращення матеріального та морального

стану її отримувача» (Лапіна & Кузьміна, 2019). Діяльність недержавних установ у сфері соціального захисту дітей та молоді вразливих категорій досліджували Н. Романова та В. Кошіль (2012). Аналіз законодавчих актів, що регулюють діяльність недержавних організацій в сфері соціальної роботи та визначають правові засади соціальної роботи з дітьми та молоддю описано в науковій роботі В. Кошіль (2015). Професійну підготовку соціальних працівників до партнерства з недержавними організаціями соціальної сфери досліджувала А. Конончук (2016).

Однак недостатньо дослідженими залишаються питання щодо тенденцій міжсекторальної співпраці між благодійними фондами та державними соціальними закладами. Відповідно:

Мета дослідження: проаналізувати діяльність благодійних фондів щодо надання соціальних послуг у громаді та визначити сучасні тенденції міжсекторальної співпраці.

Завдання дослідження:

1. Окреслити теоретичне та законодавче підґрунтя діяльності благодійних фондів в сфері соціальної роботи.
2. Здійснити аналіз сайтів благодійних фондів щодо їх діяльності у сфері надання соціальних послуг у громаді.
3. Порівняти діяльність благодійних фондів та соціальних закладів у сфері надання соціальних послуг у громаді.
4. Визначити сучасні тенденції міжсекторальної співпраці благодійних фондів та державних соціальних закладів.

Об'єкт дослідження: діяльність благодійних фондів

Предмет дослідження: надання соціальних послуг благодійними фондами

Теоретична значущість даної кваліфікаційної роботи полягає в тому, що детально вивчено особливості діяльності благодійних фондів в сфері надання соціальних послуг та визначено загальні тенденції міжсекторальної співпраці державного та недержавного секторів.

Практичне значення роботи полягає у тому, що виявлені особливості в діяльності благодійних фондів в сфері соціальної роботи та їх співпраці з державними соціальними закладами можуть бути використані задля пошуку нових форм міжсекторальної співпраці та покращення якості надання соціальних послуг для населення.

Структура кваліфікаційної роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури. Зміст роботи викладено на 47 сторінках (без врахування титульної сторінки, змісту, списку використаних джерел та літератури, додатків). Під час написання кваліфікаційної роботи було проаналізовано 60 публікацій.

Розділ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

Завданням цього розділу є висвітлення теоретичних аспектів діяльності благодійних фондів (далі - БФ) в сфері надання соціальних послуг, законодавчого підґрунтя такої діяльності, а також окреслення прикладів кооперації державних Центрів соціальних служб (далі – державні служби) з благодійними фондами. В цій роботі ми ставимо у дослідницький фокус саме соціальну роботу з сім'ями та дітьми та діяльність благодійних фондів, які надають соціальні послуги для сімей, дітей та молоді, що опинилися в складних життєвих обставинах через певні життєві труднощі. Також в цьому розділі ми чітко розмежуємо державний та недержавний сектори, обґрунтуємо, чому співпраця між цими секторами необхідна для нашого суспільства, окреслимо основні виклики в діяльності державних соціальних служб та роздивимося міжнародні практики соціального партнерства.

Перш за все треба розпочати з розуміння, що таке благодійність в Україні та коли вона стала можливою після розпаду Радянського Союзу. Треба підкреслити, що як такого, явища благодійництва в СРСР не існувало через ідеологічні засади комуністичної партії. Офіційно вважалося, що бідності в радянському суспільстві немає, а отже підґрунтя для діяльності благодійництва – відсутнє. (Сидорук & Корпач, 2019).

Після отримання Україною незалежності, лише в 1997 році виходить перший законодавчий акт, який регламентував благодійну діяльність – Закон України (далі – Закон) «Про благодійництво та благодійні організації» (Лапіна & Кузьміна, 2019).

Проте з 2012 року він втратив свою чинність і актуальним тепер є Закон від 2012 року – «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

Цей Закон вичерпно регламентує діяльність БФ: визначає загальні засади благодійної діяльності в Україні, забезпечує правове регулювання відносин у суспільстві, спрямованих на розвиток благодійної діяльності, утвердження гуманізму і милосердя, забезпечує сприятливі умови для утворення і діяльності благодійних організацій (ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» №5073-VI, від 05.07.2012).

Так, згідно із Законом, офіційно визначається, що таке благодійна діяльність: «добровільна особиста та/або майнова допомога, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара (отримувача допомоги)». (ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» №5073-VI, від 05.07.2012, ст. 1). Цей Закон також визначає види благодійних організацій – благодійне товариство, благодійна установа та благодійний фонд, залежно від особливостей діяльності організації.

Відтак з 1997 року в нашій країні з'явилося необхідне законодавче підґрунтя для діяльності як міжнародних благодійних організацій (Міжнародний фонд «Відродження», Фонд Білла та Мелінди Гейтс, Міжнародний благодійний фонд «Карітас України» тощо), так і українських благодійних фондів (фонд Віктора Пінчука, фонд «Щасливе дитинство», український фонд «Благополуччя дітей», Українська біржа благодійності, фонд «Клуб добродіїв, благодійний фонд «Життєлюб» та інші). Звісно, це не вичерпний список зареєстрованих благодійників в Україні, а лише деякі з них.

Принагідно зауважити, що діяльність БФ та загальна благодійність в Україні щорічно збільшується та покращується. Так, за дослідженням міжнародної організації

CAF America, у 2021 році Україна увійшла до десяти країн з найшвидшим ростом індексу благодійності в країні та тепер займає 20 місце в світі за цим індексом. Дослідники встановили, що станом на 2021 рік 66% людей в Україні хоча б раз допомогли незнайомій людині, 43% населення жертвували гроші на благодійність та 19% українців приділили час для волонтерської діяльності (Charities Aid Foundation, 2021).

В діючому законодавстві є Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями дітьми та молоддю», важливий Класифікатор соціальних послуг та Закон України «Про соціальні послуги» (2019). Положення останнього закону ґрунтуються на міжнародному досвіді соціального захисту та забезпечення населення, а також відкривають нові межі для розвитку надання соціальних послуг. Цей законодавчий акт визначає соціальні послуги як «комплекс заходів з надання допомоги особам, окремим соціальним групам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем. Соціальні послуги надаються особам, які перебувають у СЖО, які об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особи, та наслідки яких вона не може подолати самостійно (зокрема, інвалідність, часткова втрата рухової активності у зв'язку із старістю або станом здоров'я, самотність, сирітство, безпритульність, відсутність житла або роботи, насильство, зневажливе ставлення та негативні стосунки в сім'ї, малозабезпеченість, психологічний чи психічний розлад, стихійне лихо, катастрофа тощо)» (Ковальчук, 2016, с. 381).

Крім того, у зазначених законодавчих актах визначаються суб'єкти соціальних послуг – це уповноважені органи виконавчої влади на всіх рівнях, органи місцевого самоврядування, центри соціальних служб та їх структури, а також служби у справах дітей та сім'ї. Окрім цих державних установ, Закон дозволяє надавати соціальні послуги й недержавним структурам: фахівцям соціальної роботи, об'єднанням громадян (громадська організація – далі ГО), благодійним та релігійним організаціям,

волонтерам, а також фізичним та юридичним особам, що надають послуги сім'ям, дітям та молоді. (ЗУ «Про соціальну роботу з сім'ями дітьми та молоддю» №2558-III, від 21.06.2001). Принагідно зауважити, що В. Кошіль (2015) проаналізувала вичерпний список існуючих вітчизняних законодавчих актів, що регулюють діяльність недержавних організацій в сфері соціальної роботи та визначають їх правові засади соціальної роботи з дітьми та молоддю.

Загалом, благодійні фонди, що працюють в сфері соціальної роботи, надають послуги, опираючись на свої статутні документи, цивільно-правові договори, діюче законодавство, етичний кодекс. Також варто підкреслити, що при наданні соціальних послуг сім'ям, організації будь-якої форми (державні та недержавні) мають послуговуватися Державними стандартами соціальних послуг. Проте, це зовсім не говорить про однакову якість надання послуг. Причинами цього, в науковій літературі, визначають брак кадрів, фінансування, низьку професійну підготовку фахівців тощо (Столярик та ін., 2020).

Загалом, існуюче законодавче поле дозволяє БФ працювати у сфері надання соціальних послуг з різними групами осіб, які опинилися в СЖО. Однак, через брак професійних кадрів та, часом, низький рівень професійної підготовки, нестабільне фінансування не завжди вдається забезпечувати високий рівень якості надання соціальних послуг.

1.1 Залученість благодійних фондів до формування ринку соціальних послуг

Наразі в Україні створена достатньо розгалужена мережа закладів для освіти та виховання дітей і молоді, соціально-реабілітаційних центрів, центрів соціальної підтримки сімей, дитячих будинків сімейного типу, прийомних сімей тощо (Кошіль, 2015). Певна частина цієї мережі побудована за ініціативи неурядових благодійних організацій.

Якщо подивитися на статистичний розріз діяльності БФ в Україні за 2020 рік, можна побачити тренди благодійних витрат, фінансування та бенефіціарів благодійної допомоги. Так, серед українських благодійних організацій бюджети в межах 1 млн грн мають 0,5% організацій, від 1 до 10 млн грн – 5,6%, від 10 до 100 млн грн – 47,5%, більше 100 млн грн в бюджеті мають 46,4% благодійників в країні.

За сферами надання благодійної допомоги є наступний розподіл:

- на соціальний захист йде найбільше допомоги – 51,3%
- на охорону здоров'я – 37,3%
- сфера науки та освіти отримує 4,2% благодійних витрат
- спорт та фізична культура – 2,4%
- економічний розвиток – 1,7%
- мистецтво та культура лише 1%
- на інші сфери йде 2,1%

Серед бенефіціарів благодійної допомоги найбільше отримують діти та молодь – 18,2%, люди з особливими потребами та люди в СЖО отримують по – 11,3%, громади – 10%, пацієнти – 9,4%, літні люди – 7,5%, жінки та переселенці – по 6,9%. На останніх сходинках серед отримання благодійної допомоги учасники АТО та їх родини, етнічні меншини та допомога тваринам (Український форум благодійників, 2020).

Треба додати, що в середині 2021 року Українським центром вивчення громадської думки «Соціоінформ» проводилося дослідження «Благодійність очима українців». За опитуванням у фокус-групах стало відомо, що благодійні фонди в Україні займають другу сходинку в рейтингу головних благодійників в країні. Благодійні фонди у якості джерела допомоги згадують швидше, як пункт «останньої надії» спроможного швидко закумуляувати значний ресурс. (Zagoriy Foundation, 2021).

Як бачимо, БФ знаходять все більше підтримки в діяльності соціального захисту населення як серед донорів, так і серед отримувачів соціальних послуг. За наведеною

статистикою, найбільше благодійні організації допомагають в сфері соціальних послуг для дітей та молоді – що і підкреслює наш дослідницький фокус.

З вищевикладеного слідує, що ринок соціальних послуг є демонополізований і на ньому працює, умовно, дві ланки провайдерів соціальних послуг. Перша – суб'єкти, регульовані державною соціальною політикою – державні служби, та нерегульовані цією політикою приватні суб'єкти – благодійні фонди, громадські організації, релігійні організації тощо.

Про важливість розвитку недержавного сектору надання соціальних послуг говорять майже всі дослідники. Зокрема, Наталія Романова зазначає, що важливими елементами у формуванні ринку соціальних послуг є розвиток недержавного сектору шляхом запровадження механізму соціального замовлення; методики визначення вартості соціальних послуг; механізму фінансування соціальних послуг за принципом «гроші рухаються за одержувачем послуг» та запровадження механізму соціального партнерства (Романова, 2017).

Соціальне замовлення – це засіб регулювання діяльності у системі надання соціальних послуг шляхом залучення на договірній основі надавачів соціальних послуг для задоволення потреб осіб або сімей у соціальних послугах відповідно до результатів визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці (об'єднаної територіальної громади – далі ОТГ) у соціальних послугах (Багмет, 2019, с.17).

Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення соціального замовлення за рахунок бюджетних коштів» (2013) «визначено визначено механізм формування, виконання й фінансування соціального замовлення соціальних послуг, що надаються недержавними суб'єктами за рахунок бюджетних коштів, а також організацію та проведення конкурсів із залучення таких коштів. Замовником соціальних послуг є місцева держадміністрація (її структурний підрозділ), а виконавцем соціального замовлення є недержавний суб'єкт, який надає соціальні

послуги на підставі договору з місцевою адміністрацією після перемоги у конкурсі за результатами рейтингового оцінювання різних конкурсних пропозицій. Для отримання соціального замовлення, у обов'язковому порядку, проводиться конкурс для недержавних суб'єктів (недержавні юридичні особи та фізичні особи, що надають соціальні послуги у сфері соціальної роботи) аби на основі конкуренції виявити найбільш ефективні організації у вигляді конкурсної пропозиції» (Романова, 2017, с. 190).

В свою чергу, Багмет (2019) зауважує, що реалізація соціального замовлення як вдалого інструменту фінансування соціальних послуг потребує імплементації обов'язкових заходів:

- аналіз потреб у соціальних послугах в межах окремої громади.
- планування обсягу соціальних послуг відповідно до потреб.
- формування процедур надання ефективних соціальних послуг.
- залучення недержавних установ до надання соціальних послуг.

Станом на 2019 рік, в Україні було зареєстровано 18 557 благодійних організації, в 2018 році їх було 17 897 (Пеліванова, 2019). Наприклад, на ринку можна відмітити приватних провайдерів, що надають соціальну допомогу сім'ям, дітям та молоді: ГО «Лярш-Ковчег», Благодійний фонд «Карітас-Україна», громадська організація «Турбота в дії», міжнародна благодійна організація «Партнерство кожній дитині», СОС «Дитячі містечка», «Надія та житло для дітей» тощо. (Столярик та ін., 2020). І цей список є невичерпним. Крім того, відповідно до Закону України «Про охорону дитинства» (2001), держава має сприяти трудовим колективам, громадським та благодійним організаціям, іншим об'єднанням громадян та фізичним особам у їх діяльності, спрямованій на поліпшення становища дітей, охорону їх прав та інтересів.

Українська дослідниця В. Кошіль прийшла до висновку, що розроблення й включення у роботу новітніх ідей щодо соціального захисту мають здійснювати

недержавні установи (БФ/ГО/Центри), які працюють в системі соціального захисту дітей, молоді та сім'ї в Україні. Це, в свою чергу, вимагає посилення законодавчої бази з урахуванням сучасних підходів та методів до соціального захисту (Кошіль, 2015).

Таким чином, можна сказати, що формування дієвого ринку соціальних послуг (де працюють державні та недержавні організації) може стати кроком до покращення результативності і якості соціальних послуг, оскільки конкуренція, за її законами, сприяє покращенню ефективності розподілу ресурсів, охопленню більшої кількості отримувачів соціальних послуг та напряду впливає на якість таких послуг (Багмет, 2019).

Виходячи із вищевикладеного, можна підсумувати, що формування ринку соціальних послуг в Україні відбувається за рахунок діяльності державних та недержавних установ в цій сфері. Зокрема, благодійні фонди знаходять все більше підтримки в своїй діяльності як від донорів, так і від отримувачів соціальних послуг.

Статистичні результати інших досліджень показують, що саме сфера соціального захисту (сімей, дітей та молоді) серед благодійних фондів отримує найбільшого фінансування. Аби оптимізувати державні та місцеві видатки на соціальні послуги та покращити якість надання цих послуг, більшість дослідників підтримують ідею запровадження інструменту соціального замовлення. Так, за сприянням держави, в Україні можуть якісно працювати благодійні фонди в сфері надання соціальних послуг. Деякі з них працюють вже багато років і мають великий практичний досвід в сімейній соціальній роботі. Також серед науковців існує думка, що розробкою та імплементацією новітніх методів в роботі благодійних фондів мають займатися саме неурядові організації (далі – НУО).

1.2 Основні засади взаємодії благодійних фондів з державними соціальними закладами

Багато дослідників констатують, що, не дивлячись на намагання владних кіл покращити систему надання соціальних послуг в Україні, привести її у відповідність із стандартами ЄС, реформування соціальної системи відбувається на недостатньому рівні.

На думку деяких вітчизняних дослідників, державні служби просто не можуть якісно надавати соціальні послуги в достатніх обсягах для населення. Причиною цього є нестача фінансування та інших ресурсів через економічні та політичні нестабільності, фаховості кадрів тощо. Саме тому виникає питання про залучення до цього процесу неурядових суб'єктів надання соціальних послуг – благодійних фондів, громадських та релігійних організацій. Дослідники вважають, що таке залучення має відбуватися на умовах партнерства та співробітництва між цими секторами (Дубич, 2017).

Додатковою причиною недостатньої дієвості державних служб в науковому колі визначають їх інституційну неузгодженість. Також, діюча система призводить до нерационального використання коштів. Адже лєвова частка бюджету йде на утримання державних служб, а не на соціальні послуги, які потрібні населенню. (Кравченко, 2014).

Деякі дослідники також наголошують на необхідності реформування державних служб, аби підвищити їх ефективність діяльності за рахунок удосконалення організаційної структури, а також за рахунок залучення до сфери соціальних послуг організацій громадянського суспільства (Мужайло, 2018).

Говорячи про виклики, слід зауважити й про неузгодженість законодавства у сферах соціального захисту і охорони здоров'я щодо підходів в організації роботи у процесі надання соціально-медичних послуг для вразливих груп (ВІЛ-позитивних, алко- та наркозалежних тощо). Себто «є потреба у міжгалузевій співпраці та

впровадженні спільних нормативних документів для подальшої міжсекторальної взаємодії. Також слід вирішити питання, які пов'язані з недосконалістю бюджетного планування для надання соціальних послуг та підвищення ролі недержавного сектору на ринку соціальних послуг» (Романова, 2017, с.187).

Тим не менше, приклади плідної співпраці як між центральними органами влади так і місцевою владою з громадськими та благодійними організаціями в Україні існують. Так, наприклад, в Києві Благодійний фонд «Асперн» вже 17 років співпрацює з Дарницькою районною державною адміністрацією та Дарницьким районним Центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

БФ «Асперн», заснований 13 березня 2000 року, є неприбутковою, некомерційною організацією, яка займається благодійною діяльністю в м. Києві та Київській області. Об'єктом піклування Фонду є: діти-сироти, діти, які позбавлені батьківської опіки та піклування, малозабезпечені та багатодітні сім'ї і родини, які потребують соціальної підтримки та допомоги, одинокі матері з дітьми, сім'ї переселенців. БФ «Асперн» здійснює зв'язок та взаємодію з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами соціальної роботи та його суб'єктами, а також з навчальними закладами та установами освіти, медичними закладами, громадськими структурами, з іншими недержавними установами й організаціями сфери соціального захисту дітей та молоді щодо створення системи дієвої, раціональної й своєчасної допомоги та підтримки сімей, дітей та молоді, які опинилися в стані соціального ризику, відповідно до їх інтересів, потреб, можливостей (Кошіль, 2015, с. 64).

Ще одним прикладом такої співпраці може виступати проєкт Благодійного фонду Ріната Ахметова. До слова, фонд Ахметова очолює рейтинг впізнаваності серед населення в Україні (Zagoriy Foundation, 2021). Цей фонд розробив і запустив Всеукраїнський портал національного усиновлення www.sirostsvy.net, де розміщена інформація про дітей, які підлягають усиновленню. Партнерами проєкту є

Міністерство соціальної політики України, служби у справах дітей обласних держадміністрацій та Служба у справах дітей та сім'ї Київської міської держадміністрації (Лапіна & Кузьміна, 2019).

У місті Харків протягом 20 років функціонує проект «Єдина соціальна мережа», який об'єднує неприбуткові організації, що спеціалізуються на підтримці, адаптації та допомозі особам або сім'ям, які опинилися в складних життєвих обставинах. Протягом 2019 року в Харкові комунальні соціальні служби разом із громадськими організаціями надали понад 1,5 млн соціальних послуг. Ці послуги отримали 400 тис. пенсіонерів, 45 тис. осіб з інвалідністю, близько 100 тис. ветеранів війни, 150 тис. «дітей війни», 1,5 тис. багатодітних сімей, близько 100 тис. молоді, біля 8 тис. учасників ліквідації аварії на ЧАЕС (Горбунова-Рубан та ін., 2020, с.20).

Доречним прикладом щодо співпраці міжнародних благодійних організацій з місцевою владою є колаборація Німецького товариства міжнародного співробітництва (далі – GIZ) із громадами Дніпропетровської, Запорізької та Харківської областей. У Харківській, Дніпропетровській і Запорізькій областях, куди переїхало близько 350 тис. внутрішньо переміщених осіб, GIZ співпрацює з Державною службою надзвичайних ситуацій та Товариством Червоного Хреста України з метою покращення цивільного захисту населення (Криворучко & Суровцева, 2020).

Можна сказати, що не дивлячись на окремі виклики у діяльності державних служб, спричинені нелегкою ситуацією в Україні, повільним реформуванням системи надання соціальних послуг та невеликим міжнародним досвідом, певні досягнення у співпраці між державними службами, благодійними фондами що працюють в соціальній сфері, та ОТГ – відбуваються. В умовах децентралізації, це актуально як ніколи, адже на місцевому рівні практично немає механізму моніторингу потребуючого в соціальних послугах населення. Це, в свою чергу, унеможливорює

прогнозування та планування обсягів соціальних послуг і знижує їх якість (Ковальчук, 2016).

Зокрема, Конончук (2016) окреслила принципи ефективної співпраці. Так, під час формування партнерських стосунків (між державними службами та благодійними організаціями, що працюють у сфері надання соціальних послуг) важливо опиратися на основні засади, які визначають, що:

- партнерство починається з бажання співпраці та індивідуальних можливостей організацій
- партнерство потребує чіткого напрямку дій і прийняття спільних зобов'язань
- міжсекторальне партнерство залучає всіх учасників, які працюють у сфері соціальних послуг
- партнерство ґрунтується на довірі як основі ефективної співпраці
- ефективне партнерство – це обмін цінними ресурсами.

Нами визначено, що в діяльності державних служб існують певні труднощі та виклики, які зумовлені не найкращим економічним станом країни та розвитком соціальної роботи. Проте ці недоліки вдало можуть перекрити благодійні фонди, що працюють в сфері соціального захисту.

Як показав огляд наукової літератури з питання міжсекторальної співпраці, найефективнішою мірою є співпраця благодійних фондів зі державними службами. Адже в такій синергії вибудовується найефективніші та найякісніші способи надання соціальних послуг громаді чи конкретній людині. Успіхи окремих неурядових організацій також говорять про зростаючу тенденцію щодо збільшення впливу громадянського суспільства на сферу соціальних послуг.

1.3 Зарубіжний досвід діяльності благодійних фондів у соціальній роботі

Вивчення зарубіжного досвіду діяльності недержавних організацій у соціальній роботі є важливим для розуміння сучасних тенденцій та найкращих практик організації системи надання соціальних послуг. Цей досвід неодмінно можна використовувати, наприклад, для розробки механізму надання соціальних послуг в українському контексті, глибшого вивчення світових практик соціального партнерства тощо.

В зарубіжній літературі «соціальне партнерство» найчастіше інтерпретується як співпраця між державними організаціями, бізнесом і третім сектором (благодійними, релігійними, громадськими організаціями). Метою такого партнерства часто є досягнення стійкого розвитку громади (Мещан, 2017).

Так, в Сполучених Штатах Америки неурядові організації відіграють надважливу роль у вирішенні соціальних питань, оскільки державні соціальні служби як такі просто не існують. В Америці ще з 1935 року існує закон, що створив умови для партнерства між комерційним бізнесом та НУО. Цей законодавчий акт дозволяв відраховувати благодійні суми з бази оподаткування корпорацій. Щодо системи державного фінансування соціальних послуг через неурядові організації, то вона була введена в 1970-х роках. Себто таке собі соціальне замовлення в США успішно працює вже з минулого століття (Мещан, 2017).

Щодо Швеції, то діяльність НУО відіграє там достатньо обмежену роль. В більшості випадків це допоміжні послуги на додаток до послуг в рамках державної системи соціального обслуговування. НУО займаються також підтримкою людей з інвалідністю; надають послуги сім'ям, які вже відмовилися або можуть відмовитися від своєї дитини. Більшість благодійних організацій, що надають соціальні послуги в Швеції, працюють за кордоном, хоча у них є і місцеві філіали. Але місцева громада

відіграє значну роль в управлінні державними закладами соціального обслуговування, виконуючи консультативну і контролюючу функції (Мещан, 2017, с.46).

В Сінгапурі відсутні як такі державні організації чи служби з надання соціальних послуг. Натомість в цій країні істотно розвинута співпраця владних структур із благодійним сектором. Благодійники, що надають соціальні послуги називаються «Агенціями з надання соціальних послуг». Треба зазначити, що половину, чи навіть більше від свого бюджету вони отримують від держави, яка виступає в ролі контролюючого та регулятивного органу. Інша частина бюджету формується з благодійних внесків та зборів Агенціями з місцевих громад (Танг, 2022).

У Фінляндії тісна співпраця всіх рівнів влади з благодійними та громадськими організаціями склалася без встановлення на законодавчому рівні. НУО надають широкий комплекс послуг: від утримання центрів денного перебування до допомоги вдома. Деякі види послуг, як, наприклад, послуги притулків, практично повністю знаходяться у віданні цих організацій. У Фінляндії в даний час близько 75% послуг з соціального забезпечення надають муніципалітети, а 25% – приватні організації і установи (Мещан, 2017, с.46).

У Великій Британії соціальні послуги надають НУО, комерційні підприємства, державні установи, тобто створена змішана система соціального обслуговування. НУО беруть участь в створенні будинків-інтернатів для немолодих громадян і людей з інвалідністю (Мещан, 2017, с.46).

Підводячи підсумки цього підрозділу, варто зазначити, що співпраця між державними та недержавними організаціями і службами є доволі поширеним явищем в світовій практиці. Більшість оглянутих країн в тій чи іншій формі співпрацюють з НУО в межах системи надання соціальних послуг населенню. Також, принагідно зауважити, що актуальною в світі є система соціального забезпечення «на місцях», тобто в певній територіальній одиниці – громаді, муніципалітеті тощо. Така система

якнайкраще залучає до співпраці місцеву владу та недержавні організації в соціальній роботі, а також сприяє отриманню послуг всім, хто цього потребує.

Також з цього розділу слідує, що, більшою мірою, соціальні послуги, надані благодійними організаціями, є кращими за якістю та доступністю, оскільки в них менш присутня бюрократизація і вони краще відповідають потребам отримувачів соціальних послуг. Можна помітити, що світова тенденція з міжгалузєвою співпрацею укріплюється й розвивається. Тобто для розвитку системи соціального захисту дітей, молоді та сімей з боку НУО, зокрема БФ, є важливим вивчати, осмислювати та адаптувати досвід інших країн світу.

Розділ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Час, місце та етапи проведення дослідження

Дослідження проводилося з грудня 2021 року по травень 2022 року в три етапи: підготовчий, основний та заключний.

Підготовчий етап дослідження тривав з грудня по березень 2022 року. Протягом цього етапу було вивчено наукову літературу, яка стосувалася діяльності благодійних фондів та громадських організацій у сфері надання соціальних послуг; було проаналізоване законодавче підґрунтя діяльності благодійних фондів та неурядових організацій в сфері соціальної роботи; були опрацьовані та систематизовані виклики в діяльності державних соціальних службах; також були вивчені умови та можливості міжгалузевої співпраці у цій сфері та наявні в літературі результати такої співпраці. Також на цьому етапі була визначена методологія дослідження.

Основний етап дослідження тривав з 1 квітня по 10 травня 2022 року. На даному етапі було визначені організації та, зокрема, респонденти, які даватимуть інтерв'ю в межах дослідження. Також було розроблено інструментарій (гайд напівструктурованого інтерв'ю) та проведено інтерв'ювання респондентів.

Збір даних тривав з 15 квітня по 10 травня 2022 року. Під час основного етапу дослідження, було проаналізовано отримані дані, та на основі отриманих результатів було окреслено сучасний стан діяльності благодійних фондів у сфері надання соціальних послуг, їх співпраця із державними організаціями, а також визначено загальні тенденції міжсекторальної співпраці організацій третього сектору та державними соціальними закладами.

Заключний етап проводився в травні-червні 2022 року. На цьому етапі було проаналізовано, систематизовано та впорядковано отриману в ході дослідження інформацію.

2.2 Методи та інструменти дослідження

Задля отримання необхідної інформації для дослідження було обрано якісний дизайн дослідження та метод – напівструктуровані інтерв'ю (гайди надано у Додатках А та Б), а також проведено аналіз сайтів благодійних організацій регіонального та національного рівня.

Гайди (опитувальники) для респондентів із державних соціальних служб (Додаток А) склалися із 3 основних блоків, які в загальному мали 22 відкритих запитань. Перший блок стосувався загальної інформації про державу соціальну службу, яку представляє респондент. Другий блок – про соціальні послуги та клієнтів цієї служби. Нарешті, третій блок – про співпрацю з неурядовим сектором у сфері надання соціальних послуг.

Гайди (опитувальники) для респондентів із благодійних організацій (Додаток Б) склалися також із 3 основних блоків, які в загальному мали 27 відкритих запитань. Інформаційна наповненість блоків не відрізняється. Перший блок стосувався загальної інформації про благодійну організацію, яку представляє респондент. Другий блок – про соціальні послуги та клієнтів цієї організації. Третій блок – про співпрацю з урядовим сектором у сфері надання соціальних послуг.

2.3 Учасники дослідження та процедура їх відбору

Респонденти з благодійних фондів та з державних організацій обиралися за методом доступності та можливості проведення дистанційного інтерв'ю в умовах воєнного стану.

Так, участь в дослідженні взяли респонденти з таких організацій:

№ п/п	Назва організації	Респондент	ПІБ
1	Благодійний фонд «Карітас-Донецьк»	Респондент 1	Шух С.
2	Благодійний фонд «Хесед»	Респондент 2	Тимошенко Н.
3	Київський міський центр соціальних служб	Респондент 3	Черкашина Л.
4	Рівненський обласний центр соціальних служб	Респондент 4	Мартинюк Н.

Відбір респондентів з цих організацій відбувався таким чином:

1. Згода на проведення дистанційного інтерв'ю
2. Можливість вийти на якісний зв'язок
3. Керівна посада в організації
4. Згода на отримання, обробку та аналіз наданої інформації

2.4 Етичні принципи та труднощі проведення дослідження

Опитування респондентів було здійснене з використанням принципу добровільності, анонімності та конфіденційності. Опитувана інформація не несла в собі закритих чи обмежених даних.

Щодо труднощів, то сюди слід віднести онлайн-інтерв'ювання та воєнний стан в Україні.

2.5 Концептуалізація та операціоналізація понять

Благодійна діяльність - добровільна особиста та/або майнова допомога, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара (отримувача

допомоги). (ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» №5073-VI, від 05.07.2012).

Благодійна організація – юридична особа приватного права, установчі документи якої визначають благодійну діяльність в одній чи кількох сферах, визначених цим Законом, як основну мету її діяльності; (ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійні організації» №5073-VI, від 05.07.2012).

Громадська організація – це громадське об'єднання, засновниками та членами (учасниками) якого є фізичні особи. (ЗУ «Про громадські об'єднання» №4572-VI, від 22.03.2012).

Третій сектор – організації, що не належать до державної або комерційної діяльності.

Державна організація – організація, що надає соціальні послуги і повністю контролюється державою (ЦСССДМ, Департамент соціального захисту, ЦНАП тощо).

Ринок соціальних послуг – діяльність державних та неурядових організацій в сфері надання соціальних послуг населенню.

Розділ 3

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ У СФЕРІ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ

3.1 Аналіз сайтів благодійних фондів щодо їх діяльності у сфері соціальних послуг

В наші дні офіційна веб-сторінка є чи не у кожної благодійної організації. Новітні діджиталізовані технології створюють підґрунтя нових можливостей для організацій третього сектору в частині поширення інформації, залучення клієнтів чи донорів, комунікації тощо. Як правило, благодійні фонди можуть використовувати власні веб-сторінки для публікування звітів, збору пожертв, спілкування з клієнтами.

В Україні більшість діючих благодійних фондів мають свою власну сторінку (веб-сайт). Це є важливо, адже веб-сайт – це, по суті, цифрове обличчя благодійного фонду. Зробивши контент-аналіз, можемо розуміти, як позиціонує себе організація, які соціальні послуги вона надає, в яких проєктах брала участь чи які організовує та побачити відкриту звітність. Вважаємо, що це є важливим в контексті огляду особливостей діяльності благодійних фондів.

Спочатку роздивимося сайт благодійного фонду «Карітас-Донецьк» (доступний за посиланням: caritas-donetsk.org.ua). На головній сторінці розміщена фотографія молодих людей, з назвою фонду та ключовою фразою – «Прийняти. Зрозуміти. Допомогти». Також, на головній сторінці розміщені діючі проєкти та новини фонду – це найголовніше. Так, в діючих проєктах є «Дитячий простір», за яким надається допомога дітям, що опинилися в СЖО. В цей проєкт входять такі активності:

- Творчість (3-5 років);

- Ігрова терапія з психологом (4-11 років);
- Група на взаємодію мами та дитини (1,5 – 2,5 років);
- Групові заняття для дітей з інвалідністю;
- Музична терапія (7-9 років);
- Глинотерапія (від 4 років);
- Студія соціалізації для дітей з аутизмом;
- Цікаві заходи для всієї родини.

Як бачимо, «Дитячий простір» вміщає в себе цілу низку активностей, які можуть покращувати психоемоційний стан дитини та взаємодію батьків та дітей.

Наступним діючим проектом на сайті є «Пошук роботи». В межах цього проекту, благодійний фонд «Карітас-Донецьк» надає соціальний супровід при працевлаштуванні, консультації, допомогу у пошуку вакансій, написання резюме та підготовці до співбесіди тощо. Також БФ надає грантову допомогу для розвитку підприємницької діяльності (до 40 тис. грн), для навчання чи підвищення кваліфікації (до 10 тис. грн), та проводить тренінги, майстер-класи та ярмарки вакансій.

Важкохворих людей та людей з інвалідністю «Карітас-Донецьк» підтримує проектом «Опіка вдома». В межах цієї послуги волонтери чи співробітники фонду допомагають зазначеній категорії клієнтів з оформленням документів, підтримкою порядку вдома, забезпеченням продуктів харчування, доглядом за тілом та гігієною, медичними послугами, духовно-моральною підтримкою.

Останнім зазначеним на сайті фонду проектом є «Благодійна їдальня». Гарячі обіди надаються щочетверга для наступних цільових груп:

- Важкохворі та люди з інвалідністю, в тому числі діти;
- Діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування;
- Діти під опікою особи (родини) з мінімальним доходом;

- Особи з мінімальним доходом;
- Особи без постійного місця проживання;
- Особи з нарко- та алкозалежностями;
- Особи, які постраждали від насилля.

Окрім цих названих проєктів з головної сторінки сайту, БФ надає послуги з пральні та перукарні для тих, хто цього потребує, також працює з молоддю та літніми людьми, надає консультативну допомогу від юриста, психолога чи лікаря. Ці послуги були знайдені в розділі «Діяльність» на сайті БФ «Карітас-Донецьк».

Зверху сайту знаходиться навігаційна панель, яка допомагає орієнтуватися на сторінках веб-сторінки благодійного фонду. Треба зазначити, в «Новинах» остання публікація датується 01.02.2021 року. Це створює враження, що веб-сторінка фонду не є актуальною, чи її просто не оновлюють. Розділ «Про нас» містить інформацію щодо історії благодійного фонду, команди, партнерів та звітності. На жаль, остання звітність була опублікована за 2018 рік. Це ще раз підтверджує думку, що сайт не оновлюється, чи, принаймні, робиться це не часто.

Слід зазначити про позитивну рису – кожна соціальна послуга має свій опис, зазначені цільові групи, активності, що входять до послуги та контакти для додаткової інформації чи запису на послугу. Окремо знаходиться розділ із фото- та відеозображеннями, що стосуються діяльності «Карітас-Донецьк». Оформлення сайту просте, труднощів із візуальним та текстовим сприйняттям не виникає.

Іншим для розгляду буде веб-сторінка благодійного фонду «Хесед» (доступний за посиланням: hesed.org.ua). На головній сторінці розміщена назва фонду, його короткий опис, зазначена кількість клієнтів фонду. Також розміщена світлина людей похилого віку, що говорить нам про цільову аудиторію фонду – це люди похилого віку. Цей фонд приймає клієнтів єврейського походження. Сайт має три головних

розділи. Перший – для клієнтів. В ньому описані всі соціальні послуги, що має благодійний фонд. Другий – для донорів фонду. В ньому йдеться про можливі варіанти допомоги та переліченні існуючі спонсори цього БФ. Третій – для волонтерів, які можуть певним чином допомогти організації в діяльності надання соціальних послуг. «Хесед» на своєму сайті також має вичерпний перелік та опис соціальних послуг, що надаються фондом:

- Соціальний відділ (консультативна та організаційна підтримка нових клієнтів фонду, формування комплексної програми підтримки).
- Програма «теплі домівки» (клуби спілкування в «домашніх умовах», організація національних свят, творчих зустрічей, бесіди, майстер-класи, прогулянки та екскурсії).
- Прокат обладнання (медичного та реабілітаційного).
- Медицина (надання медичної допомоги в екстрених випадках).
- Клуб та Ідішкайт (діяльність клубу направлена на проведення культурних програм, можливості для творчої реалізації клієнтів фонду).
- Периферія (комплексна допомога клієнтам фонду, що проживають в Харківській області).
- Денний центр (робота з малорухомими, самотніми та літніми людьми, які страждають через дефіцит спілкування).
- Дитяча програма (реабілітаційні та освітні програми для дітей із особливими потребами).
- Побутові послуги (допомога літнім та малорухомих людям в побуті).
- Догляд вдома (допомога людям з порушенням функцій самообслуговування).
- Харчування (адресна допомога клієнтам фонду).
- Бібліотека.

Принагідно зауважити, що сайт містить контактну інформацію щодо кураторів та керівників програм чи соціальних послуг. Також сайт має розділ із головними новинами. Тут треба зауважити щодо оформлення новин та візуального супроводження. Помітно, що в «Новинах» неправильно підбираються шрифти та форматування тексту, що перешкоджає легкому сприйняттю тексту. Проте вся інформація, що розкриває суть діяльності цього благодійного фонду (окрім звітності) – на сайті присутня.

Також в цьому розділі розглянемо сайт благодійного фонду «Асперн» (доступний за посиланням: ua.aspern.com.ua). На головному екрані сайту розміщені контакти для зв'язку, навігаційна панель, назва БФ, посилання для онлайн-пожертви та світлини з дітьми. Звісно, основна діяльність фонду направлена на піклування за сім'ями та дітьми, що потрапили в складні життєві обставини.

Згідно із розділами сайту, благодійний фонд «Асперн» має «Дитячий центр», який вміщує в себе наступні програми:

1. Програма соціального гуртожитку «Дім на половині дороги»: основною метою даної програми є надання тимчасового місця проживання, а також підготовка до самостійного життя дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та молодих людей з їх числа. У соціальний гуртожиток приймаються діти і молоді люди у віці від 15 до 23 років, які опинилися в СЖО.
2. Програма «Центр інтегративного професійного навчання дітей та молоді»: в основі діяльності Центру закладена ідея забезпечення системного інтегративного професійного навчання, спрямованого на соціальну профілактику найбільш вразливих груп дітей та молоді, отримання конкретних навичок професії, створення умов соціальної адаптації та підготовки молодих людей до самостійного життя, сприяння

у виборі професії та працевлаштування. Учасниками програм Центру можуть стати діти і молодь Дарницького району м. Києва у віці від 12 до 35 років.

3. Програма «Центр соціально-психологічної реабілітації дітей»: ця програма діє з 2006 року і спрямована на забезпечення дітей, яким необхідна соціально-психологічна допомога і реабілітація, тимчасовим місцем проживання. Метою є своєчасне подолання труднощів і забезпечення сімейного виховання для дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, а також повернення дітей, які опинилися у кризовій ситуації, в біологічні сім'ї. При відсутності такої можливості, фахівці Центру сприяють передачі дітей на усиновлення та в сімейні форми опіки. До Центру приймаються діти у віці від 2 до 16 років.
4. Установа соціального захисту безпритульних дітей та навчально-методичного супроводу «Віра в життя»: основною метою діяльності є здійснення своїх прав і свобод, задоволення та захисту законних соціальних, економічних, освітніх, духовних, творчих, культурних, вікових, оздоровчих, спортивних, туристичних, розважальних та інших громадських інтересів, включаючи дітей, молодь, сім'ї, людей похилого віку та інших громадян, якими опікувалася Благодійна організація «Фонд «Асперн» і які вже не знаходяться в списках клієнтів вищезазначеної організації.

Окрім цього, благодійний фонд має «Центр матері та дитини». Програма центру передбачає надання тимчасового житла та певних соціальних послуг для вагітних жінок, які опинилися в складних життєвих обставинах. Ця діяльність скерована на зміцнення інституту сім'ї, формування прихильності матері до дитини, запобігання передачі дітей в заклади інституційного виховання, профілактику соціального сирітства.

Були перелічені основні програми та центри, які лежать в основі діяльності благодійного фонду «Асперн». Аналізуючи сайт цього БФ, стало зрозумілим, що сортування діючих програм та центрів на веб-сторінці зроблено невдало. Адже на сторінці «Програми» перелічені не тільки «програми», а й «центри», «акції», інші види допомог тощо. Таке сортування дещо дезорієнтує серед видів соціальних послуг на сайті. Також до недоліків слід віднести й відсутність звітної інформації за 2021 рік. Хоча за попередні роки така інформація присутня і є доволі вичерпною та зрозумілою.

Наступним для аналізу став сайт благодійного фонду «СОС Дитячі Містечка». Треба відмітити, що сайт зроблений в єдиному стилі та кольорах, що сприяє загальному позитивному враженню щодо благодійного фонду. На головній сторінці розміщені декілька найважливіших новин, а нижче – коротка змістовна інформація про благодійний фонд. «СОС Дитячі Містечка» працюють з сім'ями, що потрапили в СЖО, дітьми та молоддю-сиротами, з сім'ями, що постраждали від бойових дій на Сході України та провадять адвокаційну діяльність задля покращення стану прав дітей в Україні.

Благодійний фонд має відокремлений розділ на своєму веб-сайті щодо актуальних соціальних послуг, програм та проєктів. Так, в цьому БФ діють:

- Програма допомоги дітям, що отримали поранення внаслідок російського вторгнення;
- Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка;
- Програма багатоцільової грошової підтримки;
- СОС Діти. Програма екстреного реагування;
- Притулок;
- Адвокаційна діяльність;
- Робота з молоддю;

- Проекти надзвичайного реагування;
- Програма Сімейні форми виховання;
- Програма Укріплення сім'ї.

Важливо зауважити, благодійний фонд розмістив доволі вичерпний опис майже кожної програми чи соціальної послуги на своєму сайті. Опис містить коротку характеристику послуги, програми чи проекту, мету, цільову аудиторію, завдання, види допомоги чи послуг, географія поширення послуги чи проекту, інструкцію та умови подачі заявки на той чи інший вид допомоги. Такий якісний підхід до оформлення соціальних послуг на веб-сторінці демонструє професійність та, дійсно, фахову діяльність благодійного фонду в Україні. Став помітним лише один нюанс – відкрита звітність в останнє публікувалася в 2020 році.

Підводячи підсумки цього підрозділу, слід вказати, що сайти розглянутих благодійних фондів виконують одну, але дуже важливу функцію – інформативну. На веб-сторінках благодійних фондів розміщується інформація, яка може познайомити людину із фондом та його діяльністю, із соціальними послугами, програмами чи актуальними проектами. Більше того, саме через сайт в БФ «СОС. Дитячі Містечка» реалізується процес онлайн-реєстрації на ту чи іншу соціальну послугу, що пришвидшує та полегшує цю процедуру для отримувачів соціальних послуг. З інших інтерактивних функцій сайти мають лише кнопки, аби зробити благодійну пожертву через банківську установу. Треба зазначити, що веб-сторінки благодійних фондів «Карітас-Україна» та «Асперн» виглядають дещо застаріло для сучасних реалій. Не можна не сказати про недоліки, що були виявлені під час проведення аналізу веб-сторінок. Так, у БФ «Карітас-Донецьк» розділ новин не є актуальним (не оновлювався майже 2 роки). В свою чергу, БФ «Хесед» не має на сайті відкритої звітності. Веб-сторінка «Асперну» має недолік у вигляді нелогічного сортування своїх програм, соціальних послуг та центрів, що дезорієнтує, переглядаючи сайт фонду. Також, у цього БФ відсутня звітна інформація за 2021 рік. Благодійний фонд «СОС. Дитячі

Містечка» має лише один недолік – відсутність податкового та програмного звіту за 2021 рік.

3.2 Порівняльна характеристика діяльності благодійних фондів та соціальних закладів у сфері надання соціальних послуг

В цій частині роботи буде йти мова про благодійні фонди та державні соціальні заклади, респонденти з яких згодилися на проведення інтерв'ю і надали необхідну інформацію щодо даного підпункту. Участь в дослідженні взяли представники благодійного фонду «Хесед» та «Карітас-Донецьк». З державних соціальних закладів інформацію надали Київський міський центр соціальних служб та Рівненській обласний центр соціальних служб.

Так, благодійний фонд «Карітас-Донецьк» працює в Україні вже 19 років і весь цей час надає свої різноманітні соціальні послуги населенню. Слід зазначити, що «Карітас-Донецьк» є регіональною частиною всеукраїнського благодійного фонду «Карітас-Україна». Проте через воєнні дії, з 2013 року «Карітас-Донецьк» переїхав у місто Дніпро і звідти провадить свою діяльність. Розпочинав фонд свою діяльність з однієї послуги в місті Донецьк – це був домашній догляд за ВІЛ-інфікованими людьми, сім'ями та дітьми. Зараз спектр соціальних послуг БФ «Карітас-Донецьк» значно ширше: опіка вдома (медико-соціальні послуги важкохворим людям), благодійна їдальня (гарячі обіди для бездомних осіб або осіб з мінімальним доходом), соціальний супровід (комплекс заходів для подолання СЖО), допомога у працевлаштуванні (надання можливості для працевлаштування осіб з мінімальним доходом), консультації (юрист, психолог), ресоціалізаційні центри (майстерні для осіб із інвалідністю або особам із залежностями), соціальна адаптація (групові заняття для дітей, молоді та похилих людей), освітні заходи (тренінги, семінари, майстер-класи тощо), інтеграційні заходи (для ВПО).

Загалом, у цьому регіональному благодійному фонді працює 111 людей. З яких 90% (100 осіб) має фахову освіту соціального працівника. Основними клієнтами фонду є сім'ї та особи, що потрапили в СЖО. Зокрема, цільова група клієнтів – це люди з інвалідністю, важкохворі, багатодітні сім'ї, батьки-одиначки, сім'ї з дітьми під опікою, внутрішньо переміщенні особи, жінки, які зазнали насильства, люди із залежностями тощо. Основного комунікаційного каналу благодійного фонду із клієнтами – немає. Проте фонд використовує свій сайт, сторінку у соціальній мережі «Facebook», а також має свій Телеграм-канал. Як зазначила в інтерв'ю респондентка, найдієвішим є метод передачі «з уст в уста» між клієнтами. З 24 лютого благодійний фонд «Карітас-Донецьк» надав гуманітарну та соціальну допомогу понад 6 тисячам осіб (за 3 місяці). Щодо попиту на соціальні послуги фонду:

«Хотіла б відмітити, в нас величезним попитом користується послуга «опіка вдома». Бо зараз є велика кількість осіб, в більшості це ВПО, які переїхали, не мають рідних, вони самотні, незапрацьовані, люди похилого віку, яким потрібна така кваліфікована персональна опіка» (Респондент 1, персональне інтерв'ю. 2022, 10 травня).

Також респондентка зазначила про найспецифічнішу соціальну послугу, яка була в БФ «Карітас-Донецьк». Вона називалася «підтримане житло», а отримувачами цієї послуги були жінки, що зазнали насильства. Вона також розповіла про випадки, коли фонд міг відмовити клієнту від надання тих чи інших соціальних послуг.

«Таке було, коли людина не підходила під цільову групу проекту, бо... проекти пишуться під категорію осіб, і якщо людина не відповідала цим критеріям, ... ми пропонували альтернативу інших проектних програм або перенаправляли до інших партнерських організацій» (Респондент 1, персональне інтерв'ю. 2022, 10 травня).

Щодо максимального терміну надання соціальних послуг, то все залежить від програмного компоненту проекту і виду соціальної послуги.

«Якщо це соціальний супровід в класичному розумінні, то це від 3 до 6 місяців. ... Якщо це гуманітарна екстрена допомога... то це продовольчий набір раз на місяць. Наразі черга на цю послугу – 12 тис. осіб» (Респондент 1, персональне інтерв'ю. 2022, 10 травня).

Також треба додати, що в БФ «Карітас-Донецьк» провадиться моніторинг та оцінка надання соціальних послуг.

«... Моніторинг та оцінка – це, знаєте, такі ключові параметри будь-якої проектної діяльності. Ми слідкуємо за цим, у нас є відповідні спеціалісти, які здійснюють моніторингові процеси на весь період проекту і оцінку проекту в певні часові рамки. ... У нас є спеціалісти, які мають освіту, досвід, професійний рівень для того, щоб здійснювати це» (Респондент 1, персональне інтерв'ю. 2022, 10 травня).

Наступною респонденткою для цього дослідження стала представниця благодійного фонду «Хесед». В інтерв'ю вона розповіла про основні моменти діяльності фонду в сфері надання соціальних послуг. Так, фонд «Хесед-шааре тиква» був зареєстрований в Україні 2001 році. Цей фонд працює в межах міста Харкова та області. Загальна діяльність фонду направлена на покращення умов життя соціально незахищеної єврейської громади в Харкові, посилаючись на спільні єврейські духовні та культурні цінності. Через військову агресію Росії, БФ «Хесед» переїхав до Києва, а також відкрив двері своєї діяльності і в місті Житомир та Житомирської області.

Цей фонд надає широкий спектр соціальних послуг для своїх клієнтів, основними з яких є: соціальний супровід, соціальний патронаж, матеріальна допомога (надання в безкоштовну оренду медичного обладнання), медична допомога, адресна матеріальна допомога та побутові послуги. Щодо кількості працівників фонду, респондентка відповіла:

«На даний момент, у нас налічується близько 1150 соціальних робітників (які безпосередньо надають соціальні послуги людям похилого віку). Плюс близько 100 працівників, які працюють безпосередньо в офісі. Тобто, десь близько 1200-1250 співробітників» (Респондент 2, персональне інтерв'ю. 2022, 20 квітня).

Також респондентка зауважила, що всі співробітники фонду є фаховими спеціалістами, що мають відповідний рівень підготовки та освіти:

«Чому я так впевнено говорю про це, тому що я є керівником Навчального центру, саме нашої благодійної організації. І саме мета нашого структурного підрозділу якраз полягає в тому, щоб ми підвищували професійну компетентність, безпосередньо, соціальних робітників, які надають послуги людям похилого віку» (Респондент 2, персональне інтерв'ю. 2022, 20 квітня).

Окрім цього, вона наголосила, що вони також проводять заходи з навчання і для працівників Центру соціальної допомоги (саме для соціальних працівників):

«Ми залучаємо тренерів з різних організацій, проводяться професійні супервізії для цього складу працівників, щоб підвищувати їх професійну компетентність» (Респондент 2, персональне інтерв'ю. 2022, 20 квітня).

Всі клієнти цього благодійного фонду мають єврейське походження. Для цього вони мають зібрати певний пакет документів та подати його на розгляд у БФ. Також лєвова частка клієнтів – жертви нацистського режиму, люди похилого віку, що потребують саме соціального патронажу чи медичної допомоги. На питання щодо кількості клієнтів в благодійному фонді, респондентка відповіла, що їх приблизно 10 тисяч осіб. До цього треба додати, що представниця фонду зазначила про клієнтоорієнтований підхід в наданні соціальних послуг. Себто кожен випадок аналізується індивідуально і пропонуються варіанти вирішення залежно від потреб

людини (клієнта). Послуга, що найбільше користується попитом у фонді – це соціальний патронаж.

«Під соціальний патронаж підпадає близько від 2 до 2,5 тис. – це жертви нацизму, де до кожного клієнта приходять соціальний робітник і допомагає в соціально-побутовому житті клієнта. Це і різноманітні... починаючи від допомоги в оплаті комунальних послуг, придбання медикаментів, і закінчуючи тим, що прибирається в квартирі, приготування їжі, це прогулянки на свіжому повітрі і так далі. Тобто там великий перелік послуг, які можуть надавати наші соціальні робітники» (Респондент 2, персональне інтерв'ю. 2022, 20 квітня).

Також і були випадки, коли БФ «Хесед» був змушений і відмовляти від наданні тих чи інших послуг своїм клієнтам. За словами респондентки, інколи, але такі випадки бувають. Наприклад, фонд не може оплатити дороговартісні операції клієнтів, тому що БФ має свій бюджет і свій ліміт. Також послуги можуть не надаватися через те, що клієнт не підходить по тим чи іншим критеріям для соціальної послуги. Щодо максимальний термінів, в яких можуть надаватися соціальні послуги клієнтам:

«В залежності від того, в якому стані наш клієнт. Люди які підпадають під соціальний патронаж 1940-х років народження, і ви розумієте, скільки їм років на даний момент. І якщо вони попали під цей соціальний патронаж, то соціальні робітники надають їм послуги до самого кінця». (Респондент 2, персональне інтерв'ю. 2022, 20 квітня).

В благодійному фонді «Хесед» також проводиться процес моніторингу якості та оцінки надання соціальних послуг клієнтам. Респондентка запевнила, що в їх організації є внутрішня та зовнішня експертиза. Навіть існує робоча група

«соціальний аудит», до складу якої відносяться інструктори Центру соціальної допомоги – це щодо внутрішнього процесу моніторингу та оцінки. А зовнішній моніторинг і оцінку можуть провадити організації, що фінансують діяльність благодійного фонду.

Далі в цьому підрозділі ми проаналізуємо основні моменти діяльності державних Центрів соціальних служб в сфері надання соціальних послуг. Респондентка з Київського міського центру соціальних служб (далі - КМЦ) працює в цьому закладі з 2002 року. Вона зазначила, що її соціальний заклад розпочав свою роботу ще з 1992 року.

«Але це вона була створена, і перші роки, коли вона працювала, не можна сказати, що вона в повній мірі відповідала сьогоднішнім нормам... Те, що робили, теж до кінця не можна сказати, що це була соціальна робота. Але в той період, це було тільки становлення соціальної роботи в Україні». (Респондент 3, персональне інтерв'ю. 2022, 27 квітня).

В той час в установі працювали психологи та консультанти. Лише після 1998 року почали працювати «вуличні програми», розвиватися волонтерство. Список соціальних послуг, що надаються в державних закладах, формуються не напряму від потреби суспільства чи бажання персоналу, а від нормативної та законодавчої бази.

«В ті часи, коли створили КМЦ, очевидно, не було нормативної бази, де було б чітко сказано – що таке соціальні послуги і які послуги ми маємо надавати. Ми приміряли декілька моделей – британську, німецьку. Пробували свою діяльність в напрямках, про якісь щось чули, десь бачили – поїхали у відрядження побачили якісь аспект роботи, спробували його застосовувати. Це був метод проб і помилок – без відповідної нормативної бази». (Респондент 3, персональне інтерв'ю. 2022, 27 квітня).

Наразі кількість працівників у Київському міському центрі соціальних служб дорівнює 38 осіб. До воєнного стану – було 47. В цю кількість входить бухгалтерія, охоронці і технічні працівники.

«Взагалі, КМЦ відповідно до діючого положення, це центр, який займається методичною роботою. Тому у нас в складі методисти в переважній більшості. Є психологи, які працюють у відділі підготовки кандидатів у батьки-вихователі. Є декілька фахівців соціальної роботи, вони більше здійснюють функції менеджера соціальної роботи. Але оскільки ще в класифікаторі посад не виписано до кінця, чим має займатися менеджер соціальної роботи, тому в штабному розкладі називається «фахівець соціальної роботи». Тобто лівова частина у нас спеціалістів на посаді методистів» (Респондент 3, персональне інтерв'ю. 2022, 27 квітня).

Респондентка також зазначила, що в КМЦ працюють виключно досвідчені фахівці – це обов'язкова вимога, щоб люди мали досвід роботи, тому у всіх є відповідна освіта, досвід та практика роботи в соціальній сфері. В КМЦ склад людей майже не змінюється, тому там персонал працює 10 і більше років на посаді методистів.

«Крім того, іноді до нас приходять люди, які виховують людину з інвалідністю, вони отримують консультативну або інформативну послугу щодо того, де в районі звернутися, в яку інстанцію аби отримати соціальні послуги для людей з інвалідністю. Тобто якщо говорити із соціальних послуг – ми точно надаємо консультування, інформативна послуга, ну і консультування психолога. Інші послуги – це інформаційні або методичні, бо ми проводимо навчання з підвищення компетенції надавачів соціальних послуг» (Респондент 3, персональне інтерв'ю. 2022, 27 квітня).

Щодо відмов у наданні послуг (навчання майбутніх батьків), то КМЦ такого рішення прийняти не може. Це рішення, за словами респондентки, приймає Служба у справах дітей та сім'ї, яка направляє майбутніх батьків на проходження навчання до Київського міського центру соціальних служб. Тому відмовляти, щоб люди пройшли навчання, як правило, не буває.

«Ми можемо відмовити тільки на підставі того, що немає відповідних документів. Або може людина не має роботи чи житлові умови не дозволяють» (Респондент 3, персональне інтерв'ю. 2022, 27 квітня).

Щодо моніторингу та оцінки, то через специфіку роботи КМЦ (нахил до методичної роботи), лише проводять навчання щодо того, як проводити саме цей моніторинг.

«КМЦ, як методична ланка, ми проводимо навчання щодо того, як правильніше проводити моніторинг. Проводимо... даємо якісь ресурси чи методичні підказки, що до того, як це потрібно робити. Спрямуємо надавачів районних центрів щодо проведення внутрішньої оцінки якості надання соціальних послуг» (Респондент 3, персональне інтерв'ю. 2022, 27 квітня).

Останнім представником державних соціальних служб стала респондентка з Рівненського обласного центру соціальних служб (далі – РОЦ). РОЦ розпочав свою роботу також ще з 1992 року, коли сформувалася перша законодавча база для соціальної сфери після отримання Україною незалежності. Наразі Рівненський обласний центр також працює в сфері надання методичних послуг, навчання майбутніх батьків та навчання фахівців соціальної роботи на місцях, як і КМЦ.

Наша респондентка працює в цьому закладі з 1998 року. Вона також є тренером в програмах навчання майбутніх батьків-вихователів, що планують всиновити дітей. Наразі вона більшою мірою працює в сфері підготовки фахівців соціальної роботи для ОТГ, проведення тренінгів та семінарів. В РОЦ фактично працює 21 людина та 3

відділи: методичного забезпечення соціальної роботи, відділ навчальних програм, організаційно-методичний та фінансово-господарський відділ.

«Практично всі люди мають відповідну кваліфікацію: це фахівці соціальної роботи, методисти та психолог. Але люди мають освіту відповідно до фаху. ... Багато хто із працівників отримували другу освіту в соціальній сфері» (Респондент 4, персональне інтерв'ю. 2022, 28 квітня).

Зі слів експерта стало зрозуміло, що основним каналом комунікацій соціального закладу із клієнтами є сайт та сторінка в соціальній мережі «Facebook». Левову частку клієнтів (принаймні майбутніх батьків-вихователів, опікунів та усиновлювачів) направляє Служба у справах дітей та сім'ї. Так само, як і КМЦ, Рівненський обласний центр соціальних служб не може відмовити у навчанні майбутніх батьків, і всі, хто бажає і збирає потрібні документи – може проходити навчання. Щодо моніторингу та оцінки якості навчання, то, можна сказати, в цій організації воно не проводиться.

«Моніторинг навчання, фактично, не проводиться. Окрім тренерів, у нас може бути присутнім психолог, який спостерігає, ... і в рекомендаціях може вказати зауваження... Фактично, в нас тренери давно працюють і люди стараються працювати з віддачею на 100%». (Респондент 4, персональне інтерв'ю. 2022, 28 квітня).

Отже проведений аналіз засвідчив, що благодійні фонди мають дуже великий спектр соціальних послуг, починаючи від консультацій і закінчуючи доглядом вдома. Величезна кількість соціальних послуг вимагають і відповідну кількість спеціалістів. В обох фондах працює від 100 соціальних працівників, що є закономірним щодо кількості соціальних послуг. Також слід відмітити про велику частку фахівців, що мають вищу освіту в сфері соціальної роботи. Цей показник для БФ «Карітас-Донецьк» та БФ «Хесед» становить 90% та 100% відповідно. КМЦ та РОЦ, за специфікою своєї основної діяльності, мають невелику кількість безпосередніх соціальних послуг. Їх основне завдання – розробка нових методик для запровадження

їх на місцях. Тим не менш, фахівці, що працюють в цих державних закладах є висококваліфікованими спеціалістами. Що важливо, благодійні фонди мають свій процес моніторингу та оцінки якості надання соціальних послуг. Державні соціальні заклади – такого не провадять у своїй установі, а лише навчають інших спеціалістів, як це робити на місцях, де безпосередньо надаються соціальні послуги кінцевому отримувачу.

3.3 Міжсекторальна співпраця благодійних фондів із державними соціальними закладами

Благодійний фонд «Карітас-Донецьк», який наразі провадить свою діяльність в місті Дніпро значною мірою співпрацює із державними соціальними та владними структурами. Так, БФ має зв'язки з міською та обласною радою, Службою у справах дітей та сімей, територіальними центрами, Центрами соціальних служб для сімей, дітей та молоді тощо.

«Організовували круглий стіл, ... в рамках проєкту лобіювання сталих послуг для людей в СЖО... Також ми проводили дослідження разом з одним із вузів Дніпра, метою якого було дізнатися, наскільки покрито послугою опіки вдома та послугами для дітей, осіб, які потребують такої допомоги. Результатом цього дослідження був круглий стіл, який був проведений в обласній раді, де були презентовано результати та потім розроблено план, як співпрацювати в майбутньому, для того, щоб розширити кількість послуг для потребуючих осіб». (Респондент 1, персональне інтерв'ю. 2022, 10 травня).

Респондентка зазначила про гостру важливість надання соціальних послуг благодійним фондом у співпраці з державними соціальними закладами:

«... Якісно надавати послуги можна орієнтуючись не тільки на власний досвід та репутацію організації, а також у співпраці з державними установами, які завжди працюють в межах закону, які чітко зазначені певними стандартами, і для нашого фонду це важливо. Ми завжди робимо багато для цієї співпраці і для більш якісного надання соціальних послуг...» (Респондент 1, персональне інтерв'ю. 2022, 10 травня).

Представниця благодійного фонду «Карітас-Донецьк» також зазначила, що державні соціальні послуги мають певні недоліки. Наприклад, десь вони надаються не в повній мірі, десь вони є неактуальними тощо. Проте надання соціальних послуг в благодійних фондах та неурядових організаціях, за словами експерта, це завжди гнучкий процес, який точно є клієнтоорієнтованим і має індивідуальний підхід та більші можливості для людини.

Наступна респондентка з благодійного фонду «Хесед» надала інформацію з приводу організації міжсекторальної співпраці. В 2018 році БФ «Хесед» став одним з перших в Україні, що провів міжнародну конференцію по актуальній темі – деменція. Ця конференція тривала 2 дні, вона зібрала 261 учасника із всіх неурядових та державних організацій та 6 ГО країн СНД. До того ж, приймали участь Великобританія, США, Ізраїль, Грузія, Молдова. Ця конференція була направлена на те, щоб поговорити про актуальну проблему деменції, з'ясувати, які неурядові і державні організації в сфері соціальної роботи працюють в даному напрямку. За результатами цієї конференції були випущені методичні доробки, проводилися майстер-класи, щоб налагодити таку міжгалузеву співпрацю між державними, громадськими та благодійними організаціями. Також додала ще один приклад співпраці:

«Буквально в минулому році до нас звернулися територіальні центри по роботі з населенням міста Києва. Це безпосередньо був Солом'янський район. З проханням провести семінари для соціальних робітників даного тер.центру по роботі з людьми

похилого віку. І ми якраз проводили майстер-класи і семінари з нашим реабілітологом по догляду за малорухомими і лежачими клієнтами. Тобто ми співпрацюємо». (Респондент 2, персональне інтерв'ю. 2022, 20 квітня).

Загалом, вона підтримує ідею співпраці та розуміє її важливість. Натомість в частині перспективи розвитку сфери надання соціальних послуг, перевагу віддає саме неурядовим організаціям – благодійним фондам та громадським організаціям:

«Я працюю в сфері надання соціальних послуг близько 20 років, і я завжди говорила... Громадські організації більш швидко реагують на ті потреби, які виробляються. Наприклад, вони швидко реагують на ту категорію клієнтів, які зараз є вимушеними переселенцями, ніж державні. Тому що менше бюрократії, і вони швидше надають ті послуги, які можна надати даним клієнтам. Тобто, це якраз є плюс. Тому що в державних організаціях, поки вийде наказ, указ і так далі, проходить час. Неурядові організації швидше реагують. І вони, мабуть, швидше знаходять кошти для надання тих чи інших соціальних послуг. Тому що вони більш оперативні. І як на мій погляд, у них більші можливості. Хоча якщо співпрацювати з державними організаціями, і знайти той консенсус співпраці, то це можна давати на державному рівні дуже швидко»

Говорячи про державні соціальні заклади, слід зазначити, що їх представники також говорять про важливість співпраці і, більше того, наразі мають спільні проєкти з неурядовими організаціями. Так, за даними респондентки з Київського міського центру соціальних служб, цей заклад має близько 30-40 партнерських неурядових організацій (ГО/БФ/Фундацій) в сфері соціальної роботи, з якими підписані меморандуми про співпрацю.

«За кожним напрямом роботи, ми ставили собі за мету, що робота буде ефективнішою, якщо ми будемо залучати представників громадського сектору. Якщо це будуть представники ще й з досвідом надання послуг для кризових категорій – то це ще краще, тому що це дасть нам взаємне збагачення» (Респондент 3, персональне інтерв'ю. 2022, 27 квітня).

Представниця КМЦ відзначила велику кількість та різноплановість партнерських організацій – це і напрямки роботи з ВІЛ-інфікованими, це і підготовка батьків-кандидатів на усиновлення, це і робота з дітьми в СЖО, це і робота з ветеранами, це і допомога ВПО, що виїхали з гарячих точок, а також багато партнерів в контексті профілактики соціально небезпечних захворювань. До того ж, як зазначила експерт, вони співпрацюють навіть з науковцями та великими організаціями, що так чи інакше вчать їх чи надають нову інформацію в різних аспектах соціальної роботи.

Зокрема, респондентка навела останній приклад співпраці з міжнародною благодійною організацією. Суть співпраці полягала в тому, щоб проінформувати населення з приводу соціально небезпечної хвороби – туберкульозу, та, в свою чергу, виявити скринінг-анкетами людей, хворих на цю хворобу і передати в медичний заклад. Зараз це дійсно актуально, адже під час воєнного стану велика кількість людей частіше збираються разом – під час евакуації, в транспорті, в бомбосховищах тощо. Також експерт навела приклад іншої співпраці з громадською організацією:

«Скоріше за всього, будемо підписувати меморандум з ГО, яка займається попередженням і роботою з жертвами сексуального насильства в період війни. Ясно, що у нас таких спеціалістів немає готових. У нас є, вірніше, декілька, прогножую, що вони не перебувають зараз в Україні. А ситуація вже потребує втручання, консультацій. Тому ГО нам можуть допомогти: а) своїм ресурсом; б) а ми можемо

надати навчальні моменти для фахівців соціальної роботи або їх інформувати, як діяти в таких ситуаціях» (Респондент 3, персональне інтерв'ю. 2022, 27 квітня).

Більше того, представниця КМЦ зазначила про різний рівень фахової підготовки серед існуючих благодійних організацій. За її словами, є фонди, що мають високий рівень компетенції для надання соціальних послуг, адже вони вкладають кошти у фахових спеціалістів – у них відповідна заробітна плата. Саме таким фондам і вигідно працювати з державними соціальними закладами, оскільки тоді вони мають змогу «дійти» до клієнта, надати йому необхідні фахові послуги. Без участі державного сектору благодійній організації дуже важко, наприклад, відкрити притулок чи запровадити специфічну соціальну послугу. А також існують громадські об'єднання через певну проблему, що їх турбує. Наприклад, об'єднання батьків, що виховують дітей з інвалідністю.

Вони об'єдналися саме тому що в них є проблема в реабілітації та вихованні таких дітей. Зрозуміло, що їм треба від співпраці з державними соціальними службами: а) знання, тому що вони певних знань не отримують; б) сприяння і консультивання як отримати ресурси від держави – приміщення... та інших моментів для можливості реалізувати свій задум. (Респондент 3, персональне інтерв'ю. 2022, 27 квітня).

Також респондентка розвіяла гіпотезу, що хтось із сторін такої міжгалузевої співпраці отримує більше визиску. Вона запевнила, що така співпраця є абсолютно взаємовигідною для кожної із сторін:

«Не можна говорити, що є в когось перевага. Хоча в різних проєктах воно буває десь більше перевага у громадського сектору – тому що, наприклад, у них більше фінансів. І вони можуть зробити спектр послуг ширший, ніж комунальні заклади. Але

у нас, наприклад, в чомусь іншому перевага. Наприклад, у нас є сталість. Хоча мінімальне, але стале фінансування. І через це наші послуги надаються безперервно, фактично» (Респондент 3, персональне інтерв'ю. 2022, 27 квітня).

Щодо бачення перспектив розвитку надання соціальних послуг, експерт висловила думку, що функціонування соціального замовлення – це необхідний інструмент для підвищення якості надання соціальних послуг для кінцевих отримувачів:

«У нас активно розвивається програма «Громадський бюджет». І це означає, що будь-яка ініціатива громадського сектору може бути підтримана за кошти міського бюджету. В тому числі і надання соціальних послуг. Це прекрасно. Ще 5 років тому ми могли про це лише мріяти. У нас почало діяти соціальне замовлення. Це значить що за кошти міського бюджету громадські організації залучаються до надання соціальних послуг. І це перспектива розвитку, це прекрасно» (Респондент 3, персональне інтерв'ю. 2022, 27 квітня).

Останнім предметом аналізу стану та перспектив розвитку співпраці стане Рівненський обласний центр соціальних служб. Станом на сьогодні, він співпрацює близько 20 років з неурядовою організацією «Центр підтримки громадських ініціатив «Чайка»». Сфера міжгалузевої співпраці двох структур охоплює роботу з людьми, що пережили насильство, торгівлю людьми, також працювали щодо профілактики булінгу в школах та насильства в сім'ях. В сфері навчання майбутніх батьків, співпрацювали з Червоним хрестом – надавали знання домедичної допомоги для дітей. Також, РОЦ підписав меморандум з благодійною організацією про співпрацю. Вони організовували мобільні бригади. Зі свого боку держаний соціальний заклад мав віднайти кваліфікованих кадрів, а БФ – фінансував діяльність цих мобільних бригад.

Відповідаючи на питання, які преференції отримують кожна із сторін співпраці, респондентка відповіла:

«В наших структурах більше клієнтів, ми можемо надавати цю клієнтуру [благодійним фондам та іншим неурядовим організаціям], скоріше вони [клієнти] звертаються до нас в першу чергу. Ну і те, що на державному рівні ми можемо з ними [благодійними організаціями] співпрацювати, підвищувати їх статус певною мірою. А нам це корисно тим, що часто в таких організаціях є свій ресурс, якого немає в нас, в першу чергу – фінансового... Ну і в першу чергу, це йде доповнення один-одного. Це взаємовигідна співпраця. Як правило, для клієнтів це теж більш вигідно». (Респондент 4, персональне інтерв'ю. 2022, 28 квітня).

На жаль, в інтерв'ю респондентка відмітила проблему недостатньої кількості неурядових організацій, з якими можна співпрацювати в сфері соціальної роботи, а також поділилася думкою щодо подальшого вектору розвитку сфери соціальних послуг:

Перспектива розвитку така, що бажано, щоб наші державні служби, щоб вони відновили свою роботу. У нас була хороша структура по області, в кожному районі, ми одні з перших почали створювати сільські та селищні центри. ... Моє бачення, що ми повернемося до того, що центри соціальних служб будуть на місцях. (Респондент 4, персональне інтерв'ю. 2022, 28 квітня).

Проте яка б форма співпраці між двома соціальними закладами не була, мета співпраці завжди полягає у покращенні якості соціальних послуг, аби кінцевий отримувач наблизився до подолання СЖО чи максимально мінімізував наслідки певних життєвих труднощів.

Варто підкреслити, що факт співпраці – не є новим феноменом в соціальній роботі. Як показав аналіз експертних інтерв'ю, державні соціальні заклади

співпрацюють з неурядовими організаціями вже понад 20 років. Однак, нами виявлено проблеми, які свідчать про велику концентрацію організацій третього сектору в центральному регіоні країни, коли в інших регіонах – їх, фактично, не вистачає. Так, наприклад, у Рівненському обласному центрі соціальних служб респондентка на пряму висловила цей недолік. Напроти, респондентка, яка представляла Київський міський центр соціальних служб, зазначила про велику кількість таких партнерських організацій (30-40). Також слід зазначити про великі сподівання представників державного сектору на механізм соціального замовлення як ефективного інструменту надання якісних соціальних послуг та повноцінного розвитку ринку соціальних послуг.

Підводячи підсумки, треба підкреслити, що всі сторони міжсекторальної співпраці (як благодійні фонди, так і державні соціальні заклади) розуміють важливість співпраці один з одним.

Провівши аналіз, можна виокремити форми міжгалузевої співпраці:

- фінансова (безпосереднє фінансування соціальної послуги, роботи фахівців, навчального, профілактичного, освітнього чи соціального заходу тощо)
- кадрова (обмін фахівцями, надання спеціаліста з певної кризової теми, направлення до спеціаліста із партнерської організації тощо)
- організаторська (допомога в організації міжнародних конференцій, семінарів чи майстер-класів тощо)
- методична (розробка програм навчання, створення програм дій чи інструкцій для партнерської організації чи окремого спеціаліста).

Розділ 4

ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою даного дослідження було аналіз діяльності благодійних фондів, а також визначення сучасних тенденцій міжсекторальної співпраці у сфері надання соціальних послуг.

Після проведення аналізу інтерв'ю представників благодійних фондів, що працюють в сфері соціальної роботи, можна виокремити спільні моменти. По-перше, середня кількість клієнтів в цих фондах є приблизно 10 тис. осіб. Що дає нам розуміння про приблизне покриття кількості людей одним благодійним фондом в сфері соціальних послуг. По-друге, ці БФ в основі своєї діяльності мають, безпосередньо, клієнтоорієнтований підхід в наданні соціальних послуг. По-третє, обидва фонди мають фаховий процес моніторингу та оцінки надання соціальних послуг. У БФ «Хесед» взагалі є внутрішній та зовнішній моніторинг, що лише позитивно впливає на роботу в соціальній сфері, зокрема на якісь послуг.

Під час проведення інтерв'ю з представниками державних служб, з'ясувалося, що КМЦ та РОЦ, безпосередньо, не надають соціальні послуги отримувачам. В їх офіційних положеннях йдеться про те, що ці соціальні заклади надають, перш за все, методичні послуги. Тобто, ці соціальні установи розроблюють та відпрацьовують певні програми, наприклад, підготовка консультантів. Далі ця програма передається на рівень району, де і надаються відповідні соціальні послуги населенню. Також ці державні служби розроблюють програми та заходи з підготовки людей, що виявили бажання стати прийомними батьками, опікунами чи батьками-вихователями для дитини та, безпосередньо, проводять навчальні заходи для таких клієнтів. Також вони надають консультативну допомогу, роз'яснюють чи перенаправляють клієнта до відповідних структур чи організацій.

Загалом, результати дослідження показали, що державні та неурядові заклади у сфері соціальної роботи намагаються професійно працювати та надавати якісні соціальні послуги, що належать до їх компетенцій та можливостей. Зокрема слід відмітити що розглянуті благодійні фонди, за словами респондентів, мають кращий процес моніторингу та оцінки, ніж державні служби, інтерв'ю респондентів яких також були предметом аналізу. Скоріше за всього, це зумовлено методичною діяльністю розглянутих державних служб. Адже використання моніторингу та оцінки принагідно використовувати саме за умов безпосереднього надання соціальних послуг отримувачам. Тому не виникає питання, чому розглянуті БФ мають кращу систему моніторингу та оцінки.

Щодо співпраці, то БФ «Карітас-Україна» має зв'язки з міською та обласною радою, Службою у справах дітей та сімей, територіальними центрами, Центрами соціальних служб для сімей, дітей та молоді тощо. Показовим є те, що респондентка з цього фонду зазначила, що соціальні послуги, які надаються державними службами – часто мають певні недоліки. В свою чергу, надання соціальних послуг в благодійних фондах – є більш гнучким та клієнтоорієнтованим процесом.

Інша експертка з благодійного фонду «Хесед» також підтримує ідею надання соціальних послуг саме неурядовими організаціями. На її думку, такі організації швидше реагують на потреби, менше бюрократизовані, і вдало можуть займатися фандрейзингом, аби фінансувати свою діяльність.

Таким чином, дослідження продемонструвало, що благодійні фонди теоретично розуміють важливість і на практиці застосовують співпрацю із державними соціальними закладами та структурами. Як правило, благодійні фонди співпрацюють із державним сектором аби отримати більше клієнтів, матеріальну допомогу (приміщення, наприклад) або ж нові знання чи методичні розробки. У всіх випадках, мета співпраці лише одна – покращення якості соціальних послуг, аби кінцевий

отримувач наблизився до подолання СЖО чи максимально мінімізував наслідки певних життєвих труднощів.

З цього дослідження також стало зрозумілим, що представники державних служб також працюють в сфері співпраці з неурядовим сектором (благодійними та громадськими організаціями). Проте був виявлений недолік, пов'язаний із недостатньою кількістю неурядових організацій в Рівненській області для співпраці (близько 8-9 БФ чи ГО). Тоді як в Київській області – навпаки, помітний профіцит благодійних організацій, з якими співпрацював КМЦ (30-40 БФ чи ГО). Можна зробити припущення, що це пов'язано із регіональними особливостями центральної області України. Так чи інакше, але державні служби є повністю відкритими для співпраці із неурядовими організаціями. Можна сказати, що вони є не конкурентами на ринку соціальних послуг, а колегами. Адже в такій співпраці виграє лише один – це кінцевий отримувач соціальних послуг. В такому випадку він може отримати дійсно якісні соціальні послуги, що максимально мінімізують наслідки складних життєвих обставин. Вважаємо, міжгалузева співпраця – це важливий інструмент для надання якісних соціальних послуг.

ВИСНОВКИ

Магістерська робота є завершеною науково-дослідницькою працею у якій досягнуто визначену мету та поставлені перед дослідником завдання. За результатами дослідження було зроблено наступні висновки:

1. Існуюче законодавче поле дозволяє БФ працювати у сфері надання соціальних послуг з різними групами осіб, які опинилися в СЖО. Однак проведений аналіз свідчить, що найбільше фінансування з боку держави через соціальне замовлення вони отримують на роботу з сім'ями та дітьми в СЖО. Деякі з цих фондів працюють вже багато років і мають великий практичний досвід соціальної роботи. Виявлено, що через брак професійних кадрів та, часом, низький рівень професійної підготовки, нестабільне фінансування не завжди вдається забезпечувати високий рівень якості надання соціальних послуг.

2. Аналіз сайтів благодійних фондів щодо інформування членів громади про соціальні послуги надає певне бачення про специфіку та особливості їх роботи. Як правило, це веб-сторінки в Інтернет, які виконують лише інформативну функцію та ознайомлюють відвідувачів із загальною діяльністю фонду. На таких сайтах розміщується інформація про проекти та соціальні послуги, а також контакти для зв'язку. Із інтерактивних функцій сайти мають лише кнопки аби зробити благодійну пожертву через банківську установу. Принагідно зауважити, що кожен із фондів має певний недолік на своїй веб-сторінці. Для прикладу, «Карітас-Донецьк» не оновлює інформацію в розділі «Новини» та «Звітність» з початку 2021 року та 2018 року відповідно. БФ «Хесед», в свою чергу, має недолік з приводу оформлення новин – підібрані шрифти негативно впливають на легкість прочитання тексту. Також, цей фонд не має розділу відкритої звітності. Можна припустити, що такі недоліки

негативно впливають на функціонування самих БФ, оскільки не дають повної інформації для потенційних отримувачів соціальних послуг та партнерів.

3. Експертні опитування представників державних соціальних закладів показали, що БФ з ними доволі активно співпрацюють. Вони зазначають, що представництво БФ є різним в Україні, наприклад, у Києві їх значно більше, ніж у м. Рівне. Відповідно, існує нерівномірний розподіл такої міжсекторальної співпраці. Державні соціальні заклади висловлюють своє бажання активніше працювати з БФ через сучасні виклики, які пов'язані, спочатку, з децентралізацією, а зараз – з війною. На думку експертів, БФ готові професійно працювати та надавати якісні соціальні послуги, що належать до їх компетенцій та можливостей.

4. Аналіз отриманих результатів дослідження свідчить про наявність сучасних тенденцій щодо розвитку міжсекторальної співпраці БФ та державних соціальних закладів. Виявлено, що найбільш поширеною формою цієї співпраці є фінансова підтримка (безпосереднє фінансування соціальної послуги, роботи фахівців, навчального, профілактичного, освітнього чи соціального заходу тощо), кадрова політика (обмін фахівцями, надання спеціаліста з певної кризової теми, направлення до спеціаліста із партнерської організації тощо), організаторська, коли є потреба у значній кількості помічників (допомога в організації міжнародних конференцій, семінарів чи майстер-класів тощо) та методична (розробка програм навчання, створення програм дій чи інструкцій для партнерської організації чи окремого спеціаліста). Мета такої співпраці полягає у покращенні якості соціальних послуг, аби кінцевий отримувач наблизився до подолання СЖО чи максимально мінімізувати наслідки певних життєвих труднощів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. «Про благодійну діяльність та благодійні організації»: Закон України від 05.07.2012 р. №5073-VI.
2. «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям»: Закон України від 01.06.2000 р. № 1768-III.
3. «Про деякі питання діяльності об'єднаної територіальної громади щодо надання послуг з соціальної підтримки населення»: Наказ Міністерства соціальної політики України від 21.06 2017 № 1030.
4. «Про деякі питання діяльності об'єднаної територіальної громади щодо соціальної підтримки населення та захисту прав дітей»: Наказ Міністерства соціальної політики України від 15.06 2018 № 890.
5. «Про затвердження Класифікатора соціальних послуг»: наказ Міністерства соціальної політики від 23.06.2020 р. №429.
6. «Про затвердження Порядку здійснення соціального замовлення за рахунок бюджетних коштів»: Постанова Кабінету Міністрів від 02.04.2013 № 324.
7. «Про охорону дитинства»: Закон України від 26.04.2001 р. №2402-III.
8. «Про соціальні послуги»: Закон України від 17.01.2019 р. №2671-VIII.
9. «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю»: Закон України від 21.06.2001 р. №2558-III.
10. Багмет К.В. (2019). Соціальне замовлення та розвиток ринку соціальних послуг в Україні. *ECONOMICS: time realities*, № 3 (43), 16-21.
11. Бак Н. (2020). Приватна благодійність в Україні та можливості її активізації для фінансування потреб суспільного розвитку. *Фінанси України*, № 2, 82–100.
12. Бих Д. (2018). Соціальні послуги, що надають ГО за кошти бюджету – реалії Тернополя та досвід інших міст. Retrieved from: <https://www.prostir.ua/?news=sotsialni-posluhy-scho-nadayut-ho-za-koshty-byudzhetu-realiji-ternopolya-ta-dosvid-inshyh-mist>.

13. Бюро соціальних та політичних розробок (2015). Звіт-моніторинг соціальних послуг в Україні. Retrieved from: <https://bureau.in.ua/downloads/social-reform/reportua.pdf>.
14. Гасанбекова, Ю. (2019). Модель інтегрованих соціальних послуг для українських громад: Біловодська ОТГ, Луганська область. Retrieved from: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/571/Bilovodsk.pdf>.
15. Горбунова-Рубан С.О., Вітковська І.М. (2020). Система надання соціальних послуг: сучасний стан. *SOCIOPROSTIR: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*, № 9, 17-23.
16. Гребя Р. (2016). Підходи до інтерпретації поняття «соціальна послуга» в теорії державного управління. *Державне управління на місцеве самоврядування*, № 3 (30), 6-12.
17. Громадський простір. (2019). Соціальне замовлення: ключовий механізм підтримки соціалізацій? Retrieved from: <https://www.prostir.ua/?focus=sotsialne-zamovlennya-klyuchovyj-mehanizm-pidtrymky-sotspidpryjemtsya>.
18. Дубич К. (2014). Великобританська та американська моделі надання соціальних послуг : євроінтеграційні орієнтири трансформації системи соціальних послуг в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*, № 24, 161-165.
19. Дубич К. (2013). Партнерство державного та недержавного суспільних секторів як ефективний механізм управління у сфері надання соціальних послуг у країнах Євросоюзу. *Державне управління: теорія та практика*, № 2, 117-128.
20. Дубич К. (2015). Інформаційне забезпечення системи надання соціальних послуг в Україні: сучасний стан і напрями удосконалення. *Інвестиції: практика та досвід*, № 2, 112-117.
21. Дубич К. (2022). Актуальні проблеми сім'ї як об'єкта соціальної політики та соціальної роботи. *Ввічливість. Humanitas*, № 6, 3-9. doi: 10.32782/humanitas/2021.6.1

22. Дубич К., Данилюк К. (2022). Моделі взаємодії держави з недержавними організаціями в системі надання соціальних послуг. Retrieved from: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/227/6003/12538-1>.
23. Дубич К. (2017). Участь громадських організацій в публічному управлінні системою соціальних послуг. *Державно-управлінські студії, №2*, 1-4.
24. Кияниця З., Мельничук Л., Петушкова Л. (2017). Оцінка існуючих моделей та практик соціальної роботи та соціальних послуг на рівні громади. Retrieved from: <http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1512630861.pdf>.
25. Ковальчук Л. (2016). Соціальні послуги окремим категоріям споживачів: проблеми інституційної взаємодії. *Young scientist, № 10 (37)*, 381-384.
26. Комар І., Петришин Р. (2022). Розвиток сімейних форм виховання як напрям соціальної політики в Україні на сучасному етапі. *Перспективи та інновації науки, № 6 (11)*, 183-191.
27. Конончук А. (2016). Професійна підготовка соціальних працівників до партнерства з недержавними організаціями соціальної сфери. *Психолого-педагогічні науки, № 1*, 183-187.
28. Кошіль В. (2015). Аналіз нормативно-правового забезпечення діяльності недержавних установ в сфері соціального захисту дітей та молоді. *Вісник післядипломної освіти*, 89-100.
29. Кравченко М. (2014). Механізми децентралізації соціальних послуг в Україні. *Науковий вісник «Демократичне врядування», вип. 14*, 1-8.
30. Криворучко Н., Суровцева І.Ю. (2020). Співпраця органів самоврядування з громадськими, благодійними та релігійними організаціями у вирішенні соціальних проблем. *Вісник приазовського державного технічного університету, вип. 5*, 30-35.
31. Лапіна М., Кузьміна О. (2019). Благодійна діяльність у сучасній Україні. *Вісник Приазовського державного технічного університету, вип. 4*, 31-36.

32. Мещан І. (2017). Соціальне партнерство в наданні соціальних послуг населенню: світовий досвід і перспективи для України. *Науково-теоретичний альманах Грані*, 20 (2), 43-48. doi: 10.15421/171723.
33. Мужайло В. (2018). Формування ринку соціальних послуг в умовах сучасної України. *Науковий вісник ОНЕУ*, № 2, 124-139.
34. Насібова О. (2020). Благодійність як джерело фінансових ресурсів соціального захисту населення. *Ефективна економіка*, № 10. doi: 10.32702/2307-2105-2020.10.60.
35. Обушний С., Яковенко І. (2019). Удосконалення системи фінансування соціальних послуг в об'єднаних територіальних громадах. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*, № 1 (3), 37–45. doi: 10.32750/2019-0103.
36. Огінська А. (2018). Соціальний захист населення та фінансовий механізм його реалізації: теоретико-концептуальний зріз. *Економіка та держава: науково-практичний журнал*, № 4, 131-136.
37. Палатна Д. (2022). Розвиток соціальної сфери у сучасних територіальних громадах. *Social Work and Education*, Vol. 9, No. 1. pp. 75-88. doi: 10.25128/2520-6230.22.1.6.
38. Пасічніченко С. (2014). Благодійність як соціальний феномен та основа формування соціальної допомоги. *Право та суспільство*, № 1, 87–91.
39. Пеліванова Н. (2019, травень). *Розвиток благодійності в Україні*. Національний інститут стратегічних досліджень. Retrieved from: <https://niss.gov.ua/en/node/191>.
40. Підвальна Ю. (2022). Особливості соціальної роботи та соціального обслуговування молодих сімей. *Ввічливість. Humanitas*, 1, 94–100. doi: 10.32782/humanitas/2022.1.14.
41. Плисенко Г. (2018). Практика вдосконалення системи соціальних послуг у форматі «прозорий офіс». *Інфраструктура рику*, № 19, 55-60.

42. Польова О. (2022). Децентралізація у забезпеченні стійкого економічного та соціального розвитку територіальних громад. *Економіка та суспільство*, №37. doi: 10.32782/2524-0072/2022-37-53.
43. Попова С., Попова Л. (2014). Особливості надання соціальних послуг в Україні. *Європейські перспективи*, № 10, 29-36.
44. Романова Н.Ф. (2017). Формування ринку соціальних послуг на сучасному етапі в Україні. *Наукові праці Факультету соціально-економічної освіти та управління*, 183-198.
45. Садрицька С. (2020). Особливості соціальної роботи благодійних фондів з людьми похилого віку. *SOCIOPROSTIR: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*, № 9, 41-46 с. doi: 10.26565/2218-2470-2020-9-05.
46. Сидорук І., Корпач Н. (2019). Благодійна діяльність та фандрайзинг в соціальній роботі: теоретичний аспект. *Педагогічний часопис Волині*, №1 (12), 101-108 с. doi: 10.29038/2415-8143-2019-01-108-115.
47. Сичова В., Полонець Т. (2020). Благодійна діяльність як основа соціальної роботи. *SOCIOPROSTIR: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи*, № 9, 31-40 с. doi: 10.26565/2218-2470-2020-9-04.
48. Слозанська Г. (2018). Соціальна робота в територіальній громаді: теорії, моделі та методи. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 382 с.
49. Смирнова І., Лихошва О., Рак Н., Горієва Л. (2020). Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми в Україні. *Економічний вісник Донбасу*, № 3 (61), 205-212. doi: 10.12958/1817-3772-2020-3(61)-205-212.
50. Столярик О., Семигіна Т., Зубчик О. (2020). Сімейна соціальна робота: реалії України. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*, вип. 4 (133), 38-46 с. doi: 10.24195/2617-6688-2020-4-5.

51. Тягло К. (2018). Надання соціальних послуг: співпраця НУО та органів місцевого самоврядування. Retrieved from: <https://gurt.org.ua/news/recent/43120/>.
52. Український форум благодійників. (2020). *Статистичні дані за 2020 рік*. Retrieved from: <https://rating.ufb.org.ua/rating/blago-charts?currentYear=2020>
53. Човган О. (2015). Благодійність як психологічна основа соціальної роботи: теоретико-концептуальний аналіз. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, вип. 24*, 232-244.
54. Bovaird T., Loffler E. (2003). *Public Management and Governance*. London, Routledge, Taylor&FrancisGroup. 10-50 p.
55. Bullain N., Panov L. (2012). *A Handbook on Non-State Social Service Delivery Models. A guide for policy makers and practitioners in the CIS region. UNDP Regional Bureau for Europe and the CIS*, 123 p.
56. Business reference model (BRM). *Services for Citizens: Community and Social Services*. Retrieved from: <http://georgewbush-whitehouse.archives.gov/omb/egov/a-3-2-services-community.html>.
57. Charities Aid Foundation. (2021). *CAF world giving index 2021. A global pandemic special report*. Retrieved from: https://www.cafonline.org/docs/default-source/about-us-research/cafworldgivingindex2021_report_web2_100621.pdf
58. Tang H. W. (2022). Charitable organization in Singapore: from clan based to state Facilitated Endeavors. *Nonprofit Policy Forum, 13 (1)*, 49-68. doi: 10.11515/npf-2021-0032.
59. Vasiuk O., Gulac O, Shust V., Marchenko S, Halai A., & Halai, V. (2020). Legal Grounds for Social Work Organization in Rural Communities of Ukraine. *European Journal of Sustainable Development, 9 (3)*, 503. doi: 10.14207/ejsd.2020.v9n3p503.
60. Zagoriy Foundation. (2021). *Благодійність очима українців*. Retrieved from: <https://zagoriy.foundation/wp-content/uploads/2022/01/blagodijnist-ochyma-ukrayincziv-u-2021-1.pdf>

ДОДАТОК А

Гайд (опитувальник) напівструктурованого інтерв'ю для представників державних соціальних закладів.

Блок 1: Інформація про Державний соціальний заклад

1. Як називається ваш заклад, в якому ви працюєте?
2. Як давно ви працюєте в ньому?
3. Коли ваш заклад розпочав свою роботу?
4. Наскільки часто змінюється перелік соціальних послуг у вашій службі? Від чого це залежить?
5. Скільки людей працює у вашому соціальному закладі? Скільки з них соціальних робітників/працівників/менеджерів?
6. Чи є у всього вашого персоналу необхідний професійний рівень для надання необхідних послуг?
7. Хто є вашими клієнтами і звідки вони дізнаються про ваші послуги?
8. Чи можете Ви назвати кількість ваших клієнтів за рік (чи місяць)?

Блок 2: Соціальні послуги, що надаються в межах Державного соціального закладу

1. Які соціальні послуги надаються вашим клієнтам?
2. Яка із ваших соціальних послуг користується найбільшим попитом?
3. Як служба намагається допомогти налагодити стосунки у сім'ї / подолати СЖО?

4. Чи були випадки, коли служба відмовляла від надання допомоги? Якщо так, чому так ставалося?
5. Як довго Ви можете надавати соціальну підтримку клієнту від служби?
6. Чи має місце оцінка та моніторинг надання послуг у вашій службі? Якщо так, то хто його здійснює?

Блок 3: Співпраця з БФ/ГО в сфері надання соціальних послуг

1. Чи співпрацював ваш заклад із БФ/ГО в сфері надання соціальних послуг? Якщо так, розкажіть суть співпраці.
2. Що саме робиться з вашої сторони і зі сторони партнерської організації ?
3. Чи планує ваш заклад в майбутньому співпрацювати з БФ/ГО? Чому?
4. На вашу думку, хто більше отримує користі від співпраці – державний центр соціальних служб чи організація третього сектору?
5. Чим корисна співпраця для БФ/ГО із державними органами у сфері надання соціальних послуг?
6. На вашу думку, чим не корисна співпраця для БФ/ГО із державними закладами у сфері надання соціальних послуг?
7. Яка на вашу думку перспектива розвитку сфери надання соціальних послуг благодійними фондами?
8. Яка на вашу думку перспектива розвитку сфери надання соціальних послуг державними соціальними закладами?

ДОДАТОК Б

Гайд (опитувальник) напівструктурованого інтерв'ю для представників благодійних фондів, що надають соціальні послуги

Блок 1: Інформація про благодійний фонд

1. В якому році та за яких обставин Фонд розпочав свою роботу?
2. З яких соціальних послуг Фонд розпочинав свою роботу? Станом на зараз, чи змінився перелік соціальних послуг, що надає Фонд?
3. Скільки людей працює у Фонді?
4. Чи є у Вашого персоналу необхідний професійний рівень для надання необхідних послуг?
5. Хто є отримувачами ваших соціальних послуг?
6. Як клієнти дізнаються про Вас та Ваші послуги?
7. Чи можете Ви назвати кількість ваших клієнтів за рік (чи місяць)?

Блок 2: Соціальні послуги, що надаються в межах Фонду

7. Чи всі описані на сайті Фонду соціальні послуги надаються клієнтам?
8. Яка із ваших соціальних послуг користується найбільшим попитом?
9. Як Фонд намагається допомогти налагодити стосунки у сім'ї / подолати СЖО?
10. Чи були випадки, коли Фонд відмовляв від надання допомоги? Якщо так, чому так ставалося?
11. Як довго Ви можете надавати соціальну підтримку клієнту від БФ?
12. Чи має місце оцінка та моніторинг надання послуг у БФ? Якщо так, то хто його здійснює?

Блок 3: Співпраця з державними структурами надання соціальних послуг

1. Чи співпрацював ваш Фонд із державними закладами в сфері надання соціальних послуг? Якщо так, розкажіть суть співпраці.
2. Що саме робиться з вашої сторони і зі сторони партнерської організації?
3. Чи планує ваш Фонд в майбутньому співпрацювати з державним закладом?
4. На вашу думку, хто більше отримує користі від співпраці – державні центри соціальних служб чи організація третього сектору?
5. На вашу думку, чим корисна співпраця для державного закладу із БФ/ГО у сфері надання соціальних послуг?
6. На вашу думку, чим не корисна співпраця для державного закладу із БФ/ГО у сфері надання соціальних послуг?
7. Яка на вашу думку перспектива розвитку сфери надання соціальних послуг благодійними фондами?
8. Яка на вашу думку перспектива розвитку сфери надання соціальних послуг державними соціальними закладами?